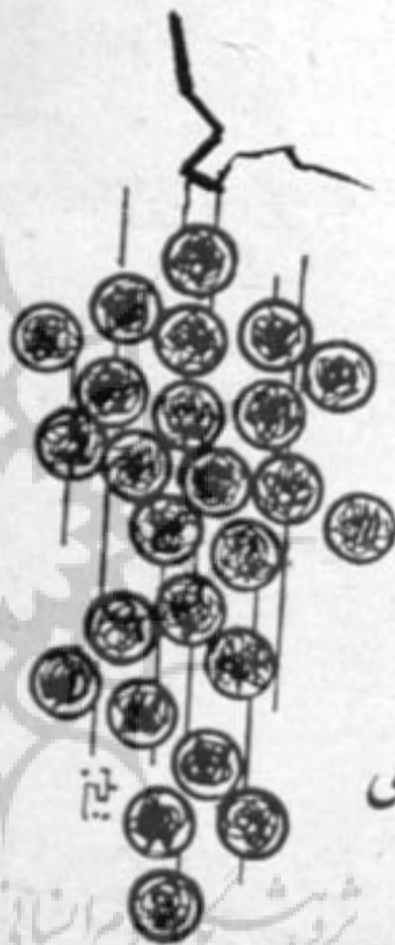
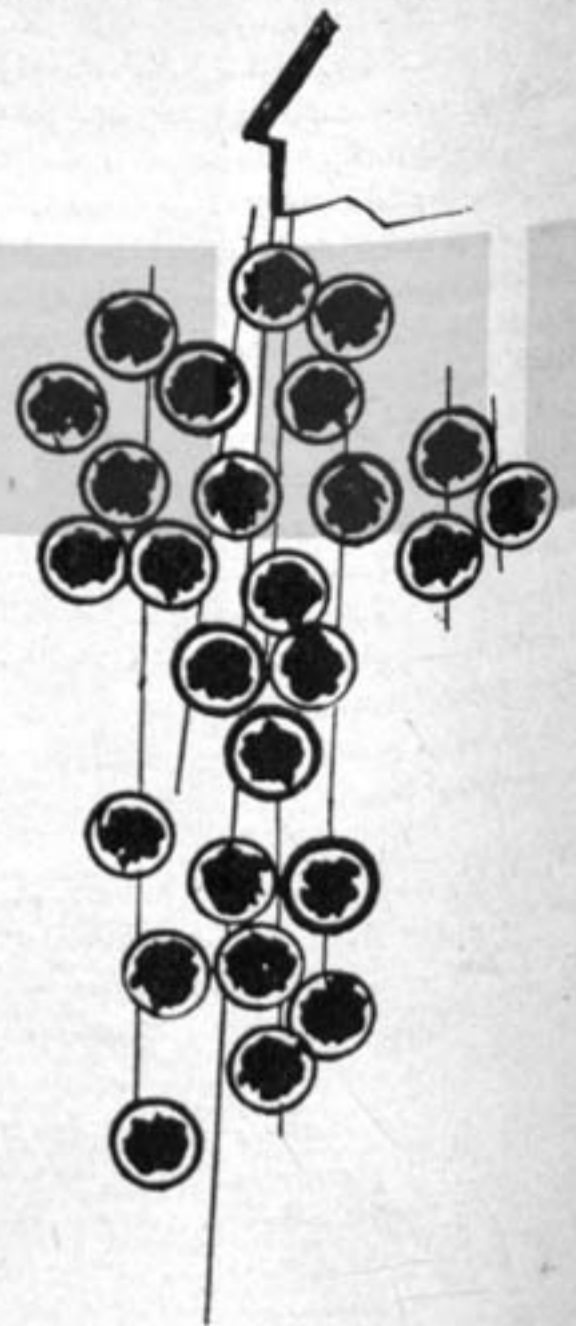
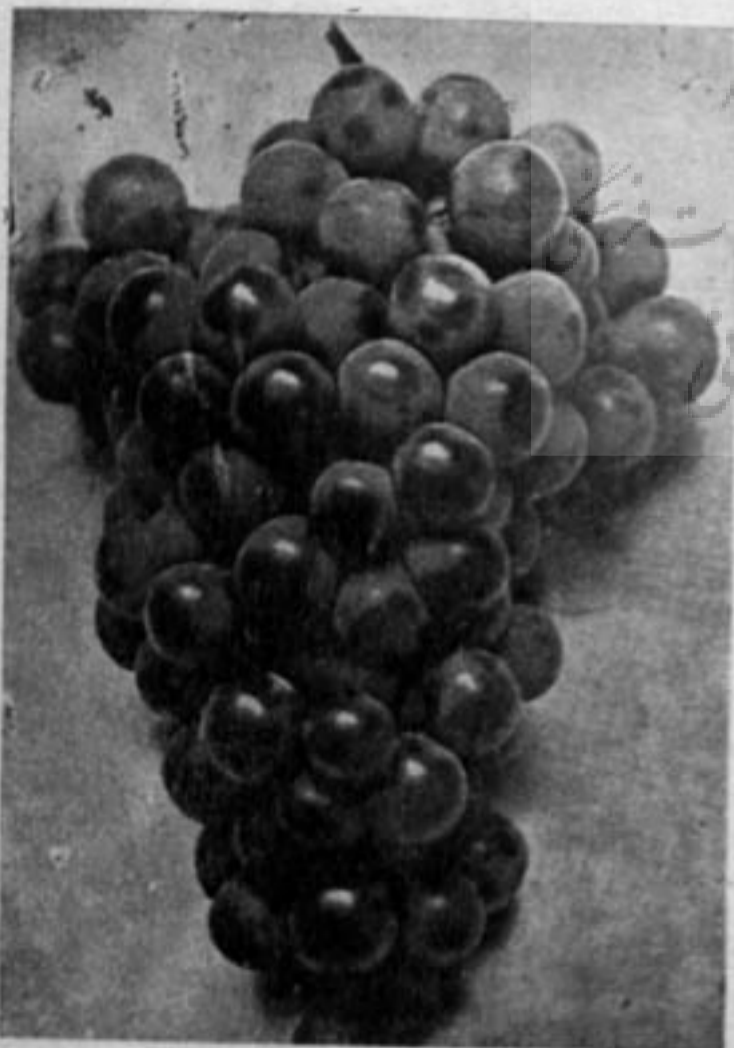

انگور ایران

مختصری درباره تاریخچه
کشت و بازار انگور در ایران
و سایر کشورهای جهان

از مهندس محمد حسین فرشی

صنایع مواد غذایی از مهمترین و متنوعترین صنایع دنیا بشمار میرود غالب کشورهای متمدنی در توسعه این صنعت برداشته اند بطوریکه علاوه بر تامین احتیاجات داخلی در اثر صادرات مواد غذایی ثروت های هنگفتی نیز همساله عاید کشورهای مزبور میگردد در این مقاله وضع و درجه اهمیت بعضی از صنایع غذایی مهم در ایران و نحوه پیشرفت و توسعه و بهبود صنایع مزبور با مقایسه با سایر کشورهای مهم تولید کننده مواد غذایی مورد بحث قرار میگردد.

مواد غذایی انواع و اقسام زیادی دارد بطوریکه بحث در اطراف جزئیات هر یک از آنها گنجایش این رساله را ندارد در اینجا فقط شرح صنایع مهم غذایی که تولید و صادرات آنها در ایران از نظر کیفیت و کمیت کمال اهمیت را دارد اکتفا میشود.

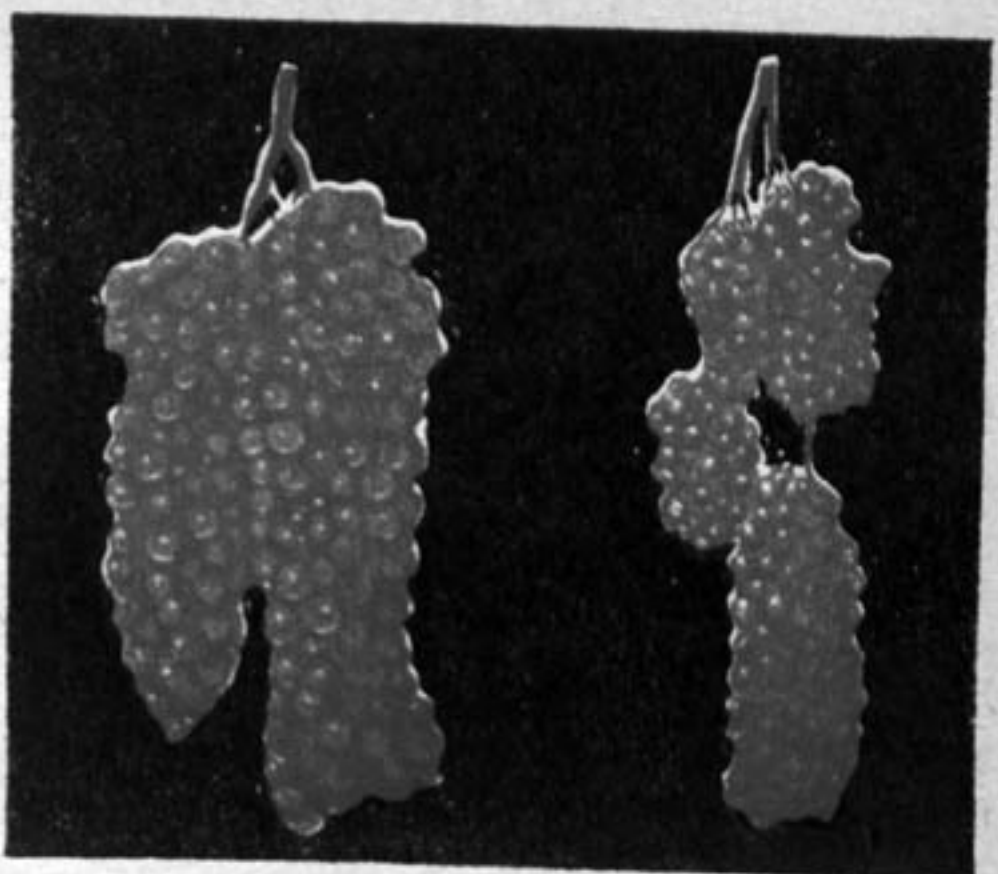
خشکبار و موقعیت آن در صادرات ایران:

خشکبار از مهمترین اقلام صادراتی کشور بشمار میآید. کلمه خشکبار در ایران به میوهجات خشک شده از قبیل انواع مختلف خشکبار انگور مانند کشمش و سبزه و موریز و بهر که زرد آلو و شفتالو و هلو و انجیر و خرما و آلوچه و آلوی خشک و به سیب و کلابی و کیلاسی و آلبالو و توت خشک شده اطلاق میشود و همچنین مغز بادام پوستقو گردو و هسته و فندق و شاه بلوط (در ایران کم است) و ... ورق بزنود

آنهادر ایران از قدیم الایام یعنی از زمان قبل از تاریخ معمول بوده و خرما هم از خشکبارهای بسیار قدیمی ایران است که تولید و مصرف و صادرات آن از قرنهای قبل در کشورها رواج داشته است و اگر به نوشته‌ها و یادداشتها و کتب قدیمی سیاحان و مورخین قدیمی و باستانی مراجعه شود بخوبی معلوم میشود که ایران یکی از قدیمترین کشورهای مولد و صادر کننده خشکبار در دنیا است. خوردن انواع مختلف خشکبار هم سالها در شب چهارشنبه سوری که در همه جای ایران بالاخص در آذربایجان مرسوم و جزو عادات باستانی بسیار دیرینه میباشد از زمان سلطنت مدیها و قرنهای قبل از میلاد معمول بوده و منظور اصلی هم علاوه بر پیروی از عادات باستانی ملی و تجلیل از حلول سال نو (عید نوروز) مصرف و فروش محصول خشکبار موجوده داخل کشور بوده است. تاحتی الامکان باقیمانده محصول مسوجه خشکبار هر سال در شب چهارشنبه سوری یعنی قبل از رسیدن سال نو به مصرف و فروش برسد. یکی از عادات باستانی که در اجرای چنین تشریفات قدیمی ملی و مفید هنوز هم باقی بوده و در شهرها و مخصوصا در دهات آذربایجان یعنی در سرزمین زرتشت معمول است عبارت از این است که در موقع تقسیم خشکبار در شب چهارشنبه سوری که تمامی افراد خانواده در منزل خود جمع شده و شادی و سرور برپا نمایند قبل از همه سهمیه خشکبار به چراغ داده میشود یعنی بزرگ خانواده اول یک مشت از خشکبار مسورد تقسیم و مصرف را برداشته و در اطراف چراغ و یا شمع اطاق میریزد و میگوید این سهمیه شاه چراغ است و بعد خشکبار بین تمامی افراد خانواده و حضار تقسیم میشود و این عادت باستانی نشان میدهد که خشکبار از زمان خیلی قدیم و حتی قبل از تاریخ در ایران وجود داشته و ارتباطی با مراسم باستانی عید نوروز و آیین زرتشت پیدا کرده است.

خشکبار انگور:

انگور از قدیمترین محصولات کشاورزی و مهمترین و مفیدترین میوهها بشمار میآید و چون دارای انواع و اقسام زیاد و مستغنی از مواد قندی است خشکبار حاصله از آن نیز که اقسام کشمش و سبزه و مویز را تشکیل میدهد از نظر کیفیت و اهمیت و اهمیت زیادی میباشد و به همین جهت در اینجا ابتدا راجع به تاریخچه و انواع انگور در ایران و سپس شرح وضع خشکبار انگور در ایران میپردازیم. ایران کشور انگور است و دارای انواع و اقسام زیاد و مختلفی از انگور میباشد و به همین جهت دانشندان و مورخین در قدیم چنین عقیده داشتند که انگور (مو) از زمان خیلی قدیم در مناطق جنوبی بحر خزر (ایران فعلی) وجود داشته و بعد اوسه طوایف سامی و یونانیان و رومیان به کشورهای غرب پرده شده و همانطور که غالب عادات و تمدن اولیه بشریت از شرق سرچشمه گرفته و بعدا به غرب رسوخ نموده

خوشه انگور کشمش زرشکی موسوم «کورنیت» که برای تهیه کشمش سبز در یونان بیش از سایر کشورهای بکار میرود و این انگور شباهت زیادی به انگور یا قوتی ایران دارد شکل راست انگور پیوند نشده و شکل چپ انگور پیوند شده را نشان میدهد ●

بادام زمینی و حتی در غالب موارد تخمه‌هایی که بمنزله آجیل کبیه و به مصرف میرسد جزو خشکبار بشمار میآید که اهمیت اقتصادی و بازرگانی هر یک از آنها بسته به مرغوبیت و میزان تولید و صادرات آنهاست و مقدار مصرف داخلی کشور و هر سه و تقاضا و کیفیت و کمیت آنها در میزان تولید نیز مهمترین عامل مؤثر اقتصادی بشمار میآید و اگر به ارقام و اقلام صادراتی کشور مراجعه شود بخوبی معلوم میگردد که خشکبار پس از مواد نفتی مهمترین رقم صادراتی کشور بشمار میآید و با اینکه در بعضی سالها در اثر پاره‌ای موانع و مشکلات اقتصادی و سیاسی و عدم توجه دولت نسبت به رفع موانع موجوده در صادرات این کالای مهم دچار مشکلات و محضوراتی میگردد ولی روی پررفته خشکبار موقعیت خود را در غالب مواقع در بستون اقلام مهم صادرات کشور نگه میدارد:

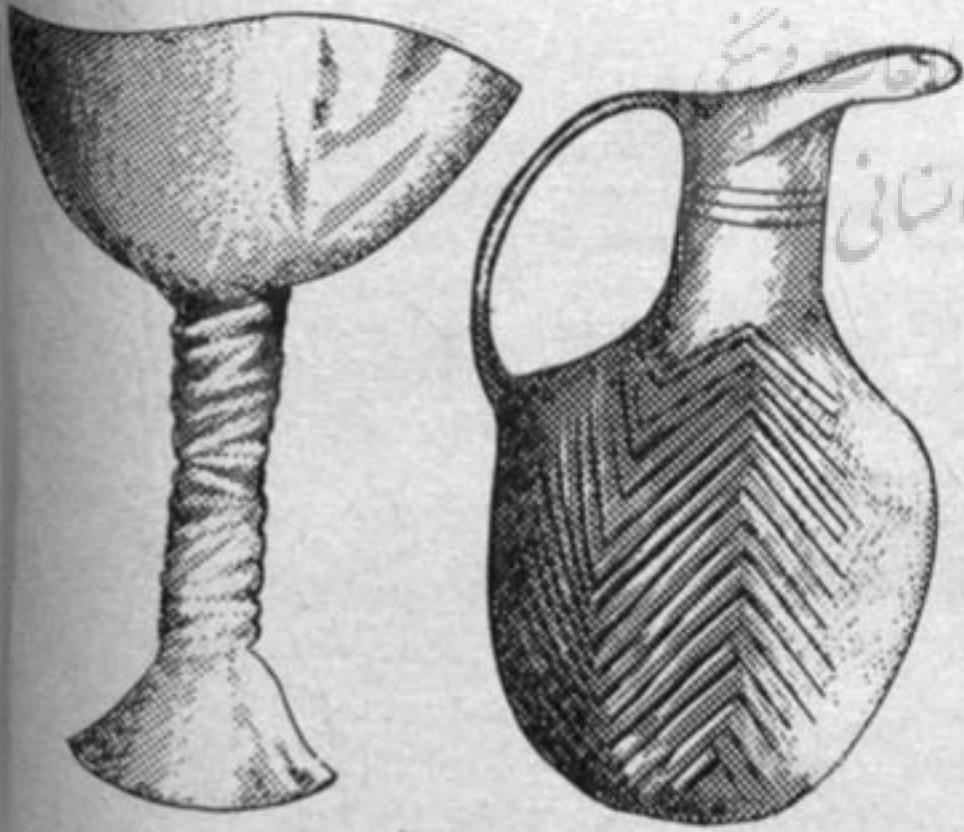
جدول زیر ارقام و اقلام عمده صادرات ایران را در سال ۳۷ نشان میدهد: (مستخرج از آمار گمرکات ایران)

۱ - مواد نفتی	۳۰۵۰۰۰۰۰۰
۲ - میوه و خشکبار	۲۱۵۰۰۰۰۰
۳ - پنبه	۲۰۰۰۰۰۰۰
۴ - فرش	۱۷۹۷۰۰۰۰
۵ - سنگهای معدنی	۳۷۸۶۰۰۰
(کرومیت - منگنز - آهن - سرب - روی)	
۶ - کتیرا	۳۳۶۰۰۰۰
۷ - ماهی و مواد آن	۲۶۵۳۰۰۰
۸ - روده دامها	۲۴۱۳۰۰۰
۹ - پوست خام دامها و پره	۶۵۳۰۰۰
جمع	۳۷۷۰۳۵۰۰۰

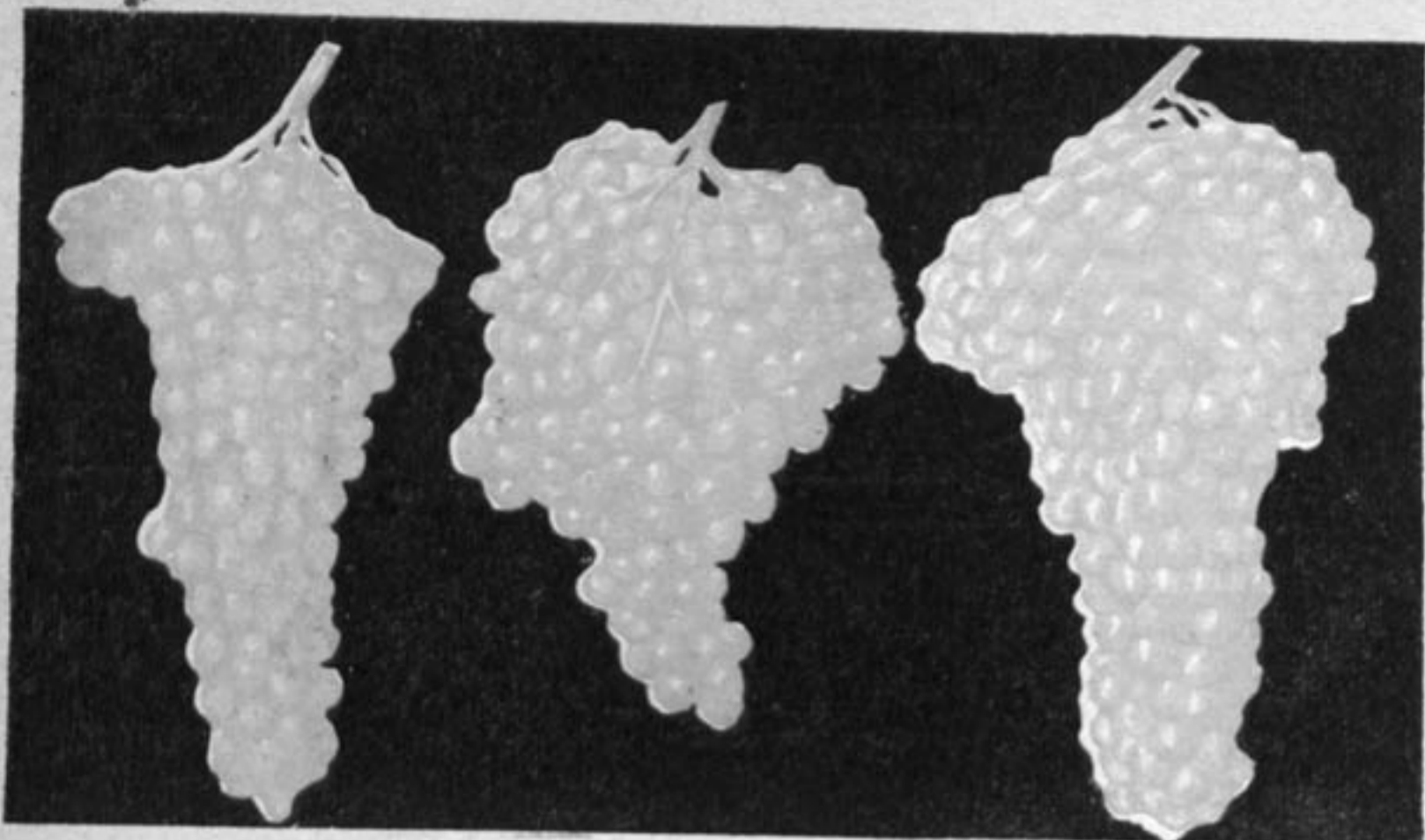
بطوریکه از جدول بالاستنباط میشود بزرگترین و مهمترین رقم صادرات کشور مواد نفتی میباشد ولی اگر مواد نفتی را که بعقیده نویسنده وضع اقتصادی و سیاسی خاصی دارد از رقم کل صادرات کشور مجزا بنماییم در حدود سی درصد رقم باقیمانده صادرات کشور را صادرات میوه و خشکبار تشکیل میدهد که این رقم بخودی خود بسیار مهم و قابل توجه میباشد.

تاریخچه خشکبار در ایران:

تولید انگور و تهیه کشمش و سبزه و سایر میوهجات خشک و تجارت و صادرات

این دو پیاله و تنکو شراب که مربوط به چهل قرن قبل است در علی‌شار ترکیه کشف شده - پیاله دست چپ بشکل خوشه انگور است

خوشه انگور مرغوب کشمش
بیدانه پیوندی که بیش از سایر
انگور برای تهیه کشمش و سبز
مرغوب بکار میرود

است انگور نیز از شرق یعنی از ایران به غرب برده شده است گرچه این فرضیه
ضعیفه از نظر تربیت و انتخاب انواع مرغوب انگور که در شرق قبل از غرب
به مرحله عمل گذارده شده تا اندازه ای صدق میکند ولی در سال ۱۹۱۱ میلادی کشفیات
بوسیله دونفر باستان شناس بنام استومر (Stummer) و اینگلر (Eingler)
در آلمان بعمل آمد و فوسیلهایی در حفاریات کشف شد که روی آنها پوک و شاخه
و خوشه انگور فوسیل شده وجود داشت و این فوسیلها مربوط به دوره ژولوژیک
بسیار قدیمی بوده و نظایر همین کشفیات نیز بعداً در آمریکا و ژاپون
بعمل آمد و بعد از این اکتشافات بطور حتم به ثبوت رسید
که انگور (مو) از ازمینه قدیم و قرن‌ها قبل از دوره ماقبل تاریخ در کشور های
مناطق معتدله جهان به شکل وحشی و یا نیمه وحشی وجود داشته بطوریکه انواع

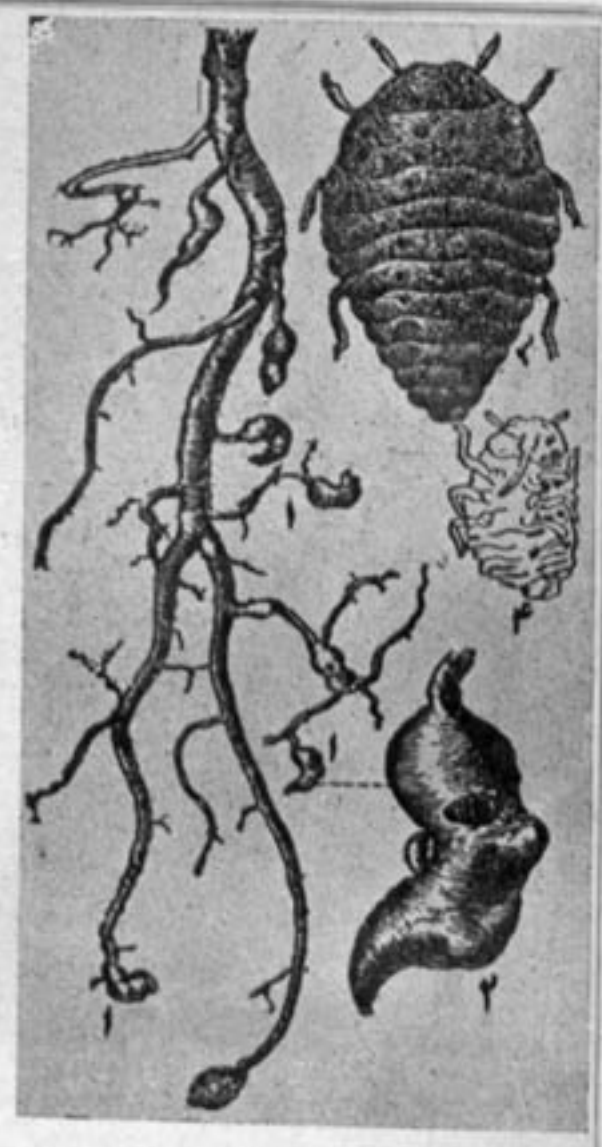
انگورهای وحشی هنوز هم در جنگلهای غالب کشور های نواحی معتدله دنیا و در
آسیای مرکزی مخصوصاً در ایران و ترکیه وجود دارد ولی مطلبی که قابل اهمیت
است موضوع اهلی کردن و سلکسیون و انتخاب و تکثیر انواع مرغوب و اقتصادی
انگور میباشد که این امر به عقیده نویسنده قبل از همه در درجه اول از ایران و در
درجه دوم از ترکیه و فلسطین و سایر کشورهای مجاور ایران واقع در آسیای
صغیر سرچشمه گرفته است و آثار تاریخی و باستانی نیز این موضوع را به ثبوت
میرساند و بطور کلی از همان زمانیکه شراب بوجود آمده انگور قبل از آن موجود
بوده است و صرف نظر از آنکه نام انگور و شراب در کتب بسیار قدیمی مذهبی و
غیر مذهبی و در توره و انجیل و سرودهای قدیمی و مذهبی بودا زیاد داشتهای
کوئیسوس و امثال آنها ذکر شده است در حفاریاتی که در چند سال قبل بوسیله
مؤسسه باستان شناسی دانشگاه شیکاگو (امریکا) در نواحی مرکزی کشور
ترکیه در محلی بنام علی شاری عمل میامد یک ظرف شراب خوری بسیار قدیمی به
شکل خوشه انگور پیدا شد که مربوط به ۱۸۰۰ سال قبل از میلاد بوده و همچنین
یک تنگ و پیاله شراب طلائی کشف شد که به ۲۰۰۰ سال قبل از میلاد تعلق داشت
این آثار تاریخی بطور قطع ثابت مینمایند که انگور و شراب قبل از چهل قرن پیش
در ایران و ترکیه کینه باستانی و سایر کشورهای قدیمی آسیای صغیر وجود داشته و
انواع انگور آن دوره نیز مرغوب و تا اندازه ای پرگزیده بوده است زیرا پیاله‌های
که شکل خوشه انگور کشف شده خوشه انگور نسبتاً مرغوب و درشت دانه را نشان
میدهند که تفاوت کلی با خوشه‌های انگور بزرگانه و وحشی دارد.

انگور و شراب در ادبیات و قصیده‌ها و اشعار شعرای قدیمی ایران نیز
دل‌بزرگی را بازی میکرده و غالب شعرا و فلاسفه و اشعار و فرشتها فیلسوفانه
و ادبی خود را متکی به شراب و انگور کرده و معمولاً شراب را مادر و انگور را
دختر رزنام داده‌اند بطوریکه یکی از شعرا گفته:

(مخور انگور بامی زانکه در شرع
نکاح دختر و مادر حرام است)
منوچهری دامغانی در قصیده معروف خود درباره انگور چنین گوید:
دهقان به سحر گاهان گز خانه بیاید
نه هیچ بیاراید و نه هیچ بیاید
نزدیک رز آید در رز را بگشاید
تا دختر رز را چه بکار است و چه شاید
یک دختر دوشیزه بسو رخ تمایید
الا همه آبستن والا همه بومار . الخ

خوشه انگور مسقط (مربیان) از نوع اسکندریه معروف به موسکان

یکی دیگر از پیاله های کشف شده در منطقه علی شار

- ۱- مسکن حشره فیلوکسرا در ریشه و (در حالت طبیعی)
- ۲- مسکن حشره فیلوکسرا (بمراتب بزرگتر از حالت طبیعی)
- ۳- حشره کامل فیلوکسرا (بمراتب بزرگتر از حالت طبیعی)
- ۴- پوست حشره فیلوکسرا که معمولاً در موقع تغییر شکل عوض مینماید

انواع مهم انگور در ایران

بطوریکه قبلاً اشاره شد انگور انواع و اقسام زیادی دارد و انواع وحشی آن از ۱۰۰۰ نوع تجاوز مینماید ولی انواع اهلی شده و مرغوب آنکوردین ۵۰ الی ۶۰ قسم میباشد و نویسنده معتقد است که غالب انواع مرغوب انگور موجود در دنیا در ایران وجود دارد بطوریکه کمتر کشوری بنظر میرسد که انواع انگور آنها به تعداد انواع و اقسام انگور در ایران برسد و طبق تحقیقاتی که بوسیله نگارنده در مورد انواع و اقسام مختلف انگور در ایران و مخصوصاً در آذربایجان بعمل آمده است در حدود ۴۵ نوع انگورهای مزبور فقط در نواحی انگورخیز آذربایجان وجود دارد بطوریکه اگر فرصت کافی و امکاناتی داشته باشد تمامی انواع و اقسام انگورهای موجود در ایران با مشخصات و اشکال آنها بطور تفصیل بشکل کتابی برشته تحریر درآید مسلماً کتاب مفصلی را تشکیل میدهد و برای اطلاع خوانندگان محترم در حدود ۴۲ نوع از انگورهای موجود در آذربایجان که در سایر نقاط انگورخیز کشور نیز کمابیش وجود دارد با اسامی محلی و ذیلاً درج میشود:

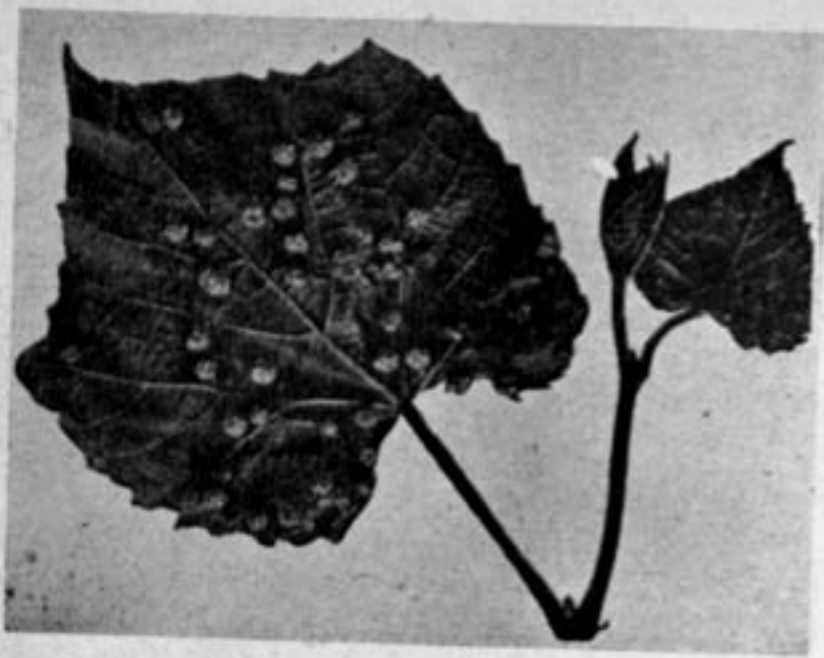
- انگور کشمش بیدانه سفید - کشمش بیدانه قرمز - کشمش بادانه سفید - کشمش بیدانه کافوری - انگور مسقط سفید (کرمیان) - انگور مسقط دزماری سیاه - سفید شاهانی سیاه - تولا کوزی سیاه (چشم توله) - تولکی قویروخی سفید (دم روباه) یا قوتی (قرمز) - خلیلی سفید - خلیلی سیاه - عسگری سفید - رازقی سفید - طبرزد سفید - طبرزد قرمز - صاحبی قرمز صاحبی ابلق - الحقی قرمز - لعل بیدانه سفید (درشت دانه) - لعل بیدانه قرمز (درشت دانه) - لعل بیدانه قرمز (ریزدانه) - قوسی انگور سفید - قوسی انگور در برس نر هفتاب سیاه - کیچکی امجکی سیاه (پستان بز) - دریش بابای سفید - انگشت عروس سفید - حسینی سفید - شیرازی سفید - شیرازی قرمز - دوده - فزل اوزم (چهره) - شاهرودی سفید - ملکی سفید - کزن دانی - دوزی سفید - انگور امام حسین

انگور هائی که در اینجا ذکر شد باستانی معدودی از آنها از قبیل اقسام انگور کشمش بیدانه و کرمیان و عسگری و شاهانی و دزماری و حسینی که برای خشک کردن و تهیه کشمش و سبزه و مویز بکار میرود و علاوه بر مصرف آنها در حال تازه از نظر خشک کردن نیز جنبه اقتصادی قابل توجهی را دارا میباشد غالب انواع دیگر بیشتر بمصرف خوردن و برخی برای تهیه آب انگور و شراب سازی و غیره بکار رفته و جزو انگورهای سفره بشمار می آیند.

وضع اقتصادی خشکبار انگور در دنیا و مقایسه آن با محصول و صادرات کشمش و سبزه ایران

گرچه انگور در ایران انواع و اقسام زیادی دارد لیکن بطوریکه قبلاً نیز شرح داده شد انگور مرغوب و قابل صادرات در دنیا از انواع معدودی تجاوز نمینماید که مهم تر و بهتر از همه انگور کشمش بیدانه است که آنرا در کالیفرنیا (آمریکا) انگور بیدانه تامسون و با سلطانی مینامند و بهترین و مرغوبترین انواع کشمش و سبزه از این نوع انگور بدست می آید و از انگور عسگری نیز که تقریباً مشخص بایران است کشمش و سبزه بسیار مطبوع بدست می آید و تنها عیب این انگور از نظر تهیه خشکبار و حمل و نقل لطیف بودن پوست دانه های آن میباشد که در صورت نقل و انتقال زودتر له شده و از بین میرود ولی از نظر طعم و لذیذی به کشمش بیدانه نیز برتری دارد و در بعضی از مناطق انگورخیز ایران مثل تاجیکستان قزوین و کرند - کرمانشاه و همدان غالب انگورهای باب خشکبار از نوع عسگری میباشد ولی در بیشتر نواحی انگورخیز آذربایجان و خراسان برای تهیه کشمش و سبزه از انگور کشمش بیدانه استفاده میشود که از نظر بازرگانی و صادرات نیز معروفیت بین المللی دارد.

بعقیده بعضی از مورخین انگور کشمش بیدانه مرغوب از ایران بشتر که برده شده است و در ترکیه نیز بنام انگور کشمش بیدانه سلطانی معروف گردیده و از ترکیه هم بوسیله شخصی بنام تامسون در اواسط قرن ۱۹ کالیفرنیا آمریکا برده شده و کشت و غرس این نوع انگور از همان موقع در کالیفرنیا معمول گشته است و در کالیفرنیا آنرا انگور بیدانه تامسون نیز مینامند. توسعه باغات انگور بیدانه در کالیفرنیا بسیار سریع و مجدانه بود و برامعدل محصول کشمش و سبزه بیدانه پنجساله قبل از جنگ بین المللی اول کالیفرنیا معادل ۶۵۰۰۰ تن سالیانه و معادل صادرات محصول کشمش و سبزه بیدانه پنجساله تجاوز نمیشود و معادل محصول کشمش و سبزه ایران در سالهای قبل از جنگ بین المللی اول معادل ۵۵۰۰۰ تن و معادل صادرات آن در سالهای مزبور معادل ۳۲۱۱۹ تن یعنی در حدود چهار برابر صادرات کشمش و سبزه کالیفرنیا پس از بردن بودولی توسعه واحداث باغات انگور کشمش بیدانه در کالیفرنیا پس از بردن انگور کشمش بیدانه از ترکیه و تربیت آن بقدری سریع و غیر قابل تصور بود که در پنجسال ۱۹۲۶ - ۱۹۳۰ معادل محصول سالیانه کشمش و سبزه بیدانه در آمریکا (کالیفرنیا) معادل ۲۲۷۲۲۰ تن و معادل پنجساله صادرات سالیانه آن در حدود ۷۴۴۶۴ تن یعنی بیش از چهار برابر صادرات سالیانه کشمش و سبزه ایران بشود معادل صادرات سالیانه ایران در سالهای مزبور معادل ۱۷۹۷۱ تن بوده و با اینکه کشور ایران در سالهای مورد بحث بطور متوسط دارای ۴۳۰۰۰ تن محصول کشمش و سبزه بیدانه بود این تقلیل فاحش در صادرات محصول ایران بیشتر ناشی از تقلیل میزان صادرات کشمش و سبزه بکشور اتحاد جماهیر شوروی بود که در سالهای قبل از جنگ بین المللی اول خریدار بیش از ۹۰ درصد خشکبار ایران بشمار میرفت از اینسو میتوان گفت که تقریباً در ۵۰ سال قبل مهمترین کشور صادر کننده خشکبار انگور مرغوب یعنی کشمش و سبزه بیدانه در دنیا در درجه اول ایران و در درجه دوم کشور ترکیه بود و با اینکه کشور یونان نیز از مهمترین کشورهای مولد صادر کننده خشکبار انگور بود ولی در اثر سرایت سریع و شدید آفت معروف به فیلوکسرا PHYLLOXERA انگور یونان صدمه فراوان دید و از فرانسه به باغات انگور کشور مزبور محصول انگور یونان صدمه فراوان دید و یونان ناچار شد از توسعه باغات انگور مرغوب کشمش بیدانه که کوچکترین مقاومتی در مقابل خسارت حشره مزبور نداشت خودداری کند و باغات انگور خود را بیک نوع انگور نامرغوبتر از کشمش بیدانه موسوم بکشمش کورتیت که ریشه های آن مقاومت مخصوص بحشره فیلوکسرا داشت تبدیل نماید و بدین

ترتیب پس از مدتی کالیفرنیا امریکا گوی سبقت را در تولید و صادرات محصول کشمش و سبزه بیدانه در دنیا ربود و با اینکه محصول صادرات کشمش و سبزه انگور کورینت در یونان از نظر کمیت خیلی قابل اهمیت میباشد لیکن از نظر مرغوبیت و کیفیت نمیتوان کشمش مزبور را که نامرغوب میباشد با کشمش و سبزه بیدانه سلطانی مورد مقایسه و هم طراز قرار داد و به همین جهت کشمش انگور کورینت در ردیف خشکبار انگور مرغوب بشمار نیامده و با کشمش و سبزه بیدانه سلطانی مورد مقایسه و تطبیق قرار نمیگیرد و بطور کلی یک نوع خشکبار انگور خاصی است که پوش از این قابل بحث در این مقاله نیست.

آفت فیلو کسرا خوشه خنثانه در ایران وجود ندارد ولی این آفت سالهاست که از یونان بتر کیه سرایت نموده و قسمتی از مناطق انگور خیز کشور مزبور را آلوده ساخته است و دولت تر کیه برای جلوگیری از توسعه و انتشار این آفت علاوه بر استفاده از موههای مقاوم بین مناطق انگور خیز سال و آلوده داخل کشور نیز قرنطینههایی ترتیب داده تا حتی الامکان از انتقال موز مناطق آلوده به مناطق سالم جلوگیری بشود و شکی نیست چنانچه دولت تر کیه موفق بجلو گیری از توسعه این آفت خطر ناک نشود و دامنه آن بمرز ایران و نواحی رضائیه برسد باغات انگور ایران نیز آلوده باین آفت خطر ناک خواهد شد و بر اولیای امور دولت و وزارت کشاورزی است که اصول و روشها را بایران مخصوصاً از کشورهای آلوده به فیلو کسرا که تر کیه و یونان نیز جزو ممالک مزبور است اکتفا قدغن بنمایند و شاید هم ظاهرها

علامت آفت فیلو کسرا و برآمدگیهای که در روی برگ مو تولید مینماید .
(نقل از کتاب اصلاح خشکبار ایران تألیف مهندس فرشی)

در حال حاضر ممنوع شده است ولی اگر غفلت و تسامحی در این امر مهم صورت گیرد کافی است که باغات انگور ماسراسر از بین رفته و همه ساله میلیونها زیال برای مبارزه با آفت مزبور نیز به بدر برود و بدیهی است تنها توجه دولت در این مورد کافی نیست مردم و افراد کشور ما خودشان باید برای مقابله با این خطر همت کنند. ●●

● جدول زیر معدل محصول و میزان صادرات سالانه خشکبار انگور کشورهای مهم دنیا را از سال ۱۹۰۹ الی ۱۹۳۵ میلادی نشان میدهد

نام کشورها	معدل ۱۹۲۳-۱۹۰۹		معدل ۱۹۲۱-۱۹۱۵		معدل ۱۹۲۶-۱۹۳۰		معدل ۱۹۳۱-۱۹۳۵		ملاحظات
	محصول به تن	صادرات به تن	محصول به تن	صادرات به تن	محصول به تن	صادرات به تن	محصول به تن	صادرات به تن	
● کالیفرنیا (امریکا)	۶۵۰۳۲	۸۶۱۵	۱۹۳۵۵۴	۴۱۵۰۱	۲۲۷۲۲۰	۷۴۴۶۴	۱۸۶۵۷۳	۴۹۸۹۰	● قسمت اعظم از نوع کشمش بیدانه است
● ایران	۵۵۰۰۰	۳۲۱۱۹	۴۴۸۰۰	۱۸۳۸۴	۴۲۹۰۰	۱۷۹۷۱	۴۹۷۹۴	۱۴۰۸۹	● قسمت اعظم از صادرات ایران از تر کیه صادر و بنام تر کیه بشمار آمده است
● تر کیه	۴۷۶۹۰	۴۶۷۱۰	۳۷۴۴۴	۳۰۹۸۸	۴۳۵۱۸	۴۱۵۱۸	۵۳۳۰۰	۳۴۲۸۲	● قسمت اعظم از نوع کشمش نامرغوب کورینت زرشکی میباشد
● یونان	۱۷۴۶۶۱	۱۳۰۴۹۹	۱۳۸۶۸۹	۱۰۰۸۸۷	۱۸۴۵۹۲	۹۱۷۱۹	۱۳۰۹۵۱	۹۰۷۵۰	● اتحاد جماهیر شوروی اصولاً وارد کننده خشکبار انگور میباشد
● اتحاد جماهیر شوروی	۲۷۰۰۰	۲۳۵۸	۱۸۰۰۰	-	۲۲۵۰۰	۲۷۷۰	۱۵۰۰۰	۴۱۵۲	● قسمت اعظم از نوع کشمش زرشکی میباشد
● استرالیا	۱۰۳۸۷	۴۶۹۵	۳۳۶۰۶	۵۰۹۷۲	۵۶۸۴۷	۳۰۱۸۴	۶۶۹۲۶	۵۰۹۸۶	● قسمت اعظم از نوع کشمش مسقط گرمیان میباشد
● اسپانیا	۱۶۹۱۵	-	۱۷۰۹۳	۱۵۹۶۹	۱۸۱۲۸	۲۶۹۰۵	۱۵۱۸۲	۱۲۱۸۲	
● جزیره قبرس	۳۴۰۹	۳۰۹۹	۳۰۰۴	۲۷۳۱	۵۰۴۷	۴۵۸۸	۳۵۲۸	۳۰۶۰	
● آفریقای جنوبی	۱۱۴۵	۷۵۰	۵۱۷۰	۳۳۵۱	۴۵۰۸	۱۶۸۰	۳۶۸۳	۳۶۱۰	
● ایتالیا	۷۲۵۰	۱۶۷	۶۳۵۰	۱۰۹	۵۵۰۰	۳۲	۳۸۰۰	۶۸	
● آرژانتین	۲۷۵	۱۰	۱۳۵۰	۹۰	۲۷۰۰	۱۰	۲۰۰۰	۱۱۴	
● شیلی	۶۶۰	۱۱۷	۱۰۰۰	۳۴۳	۹۱۵	۲۰۰	۸۰۰	۳۱۸	
● فلسطین	۶۷۵	-	۹۱۵	۲۵۰	۱۰۱۵	۳۵۰	۱۰۰	۱۴۶	
● سایر کشورها	۷۰۰۰	۱۰۰۰	۷۵۰۰	۲۵۰۰	۹۰۰۰	۴۸۹۰	۹۵۰۰	۲۹۴	(بطور تقریب)
جمع کل	۴۱۷۰۹۹	۲۳۰۱۸۹	۵۰۸۴۷۲	۲۶۸۰۷۵	۵۸۵۷۸۰	۲۹۳۹۰۹	۵۲۶۰۴۲	۲۶۶۶۷۱	(از کتاب اصلاح خشکبار تألیف مهندس فرشی)

بطوریکه از آمار بالا نیز معلوم میگردد ایران در سالهای قبل از جنگ بین المللی اول از نظر صادرات خشکبار انگور مرغوب (کشمش و سبزه بیدانه) اولین کشور در دنیا بشمار میآمد و تا میزان ۹۰ درصد محصول مزبور به کشور اتحاد جماهیر شوروی صادر میگردد ولی پس از تغییر رژیم حکومت روسیه و تبدیل حکومت تراری و تقلیل فاحش صادرات خشکبار ایران به کشور نامبرده و رقابت کالیفرنیا و توسعه سریع باغات انگور کشمش بیدانه در منطقه مزبور بالاخره ایران در صادرات خشکبار انگور مرغوب از مقام اول به سوم تنزل نمود. ارقام صادراتی خشکبار انگور کشور ترکیه نیز بطوریکه در جدول بالا نیز ذکر شده بیش از حد واقعی بوده زیرا مقادیری از محصول صادراتی ایران که از طریق ترکیه به سایر کشورها میرفته بنام صادرات کشور مزبور در آمار بین المللی درج شده است و بطور کلی صادرات کشمش و سبزه ترکیه در بعضی سالها معادل ایران و در برخی قدری کمتر و باز یاد آورده است.